

Ufaglærtes fravær fra arbejdsmarkedet koster millioner

Ufaglærte mister en stor del af deres livsindkomst på grund af fravær fra arbejdsmarkedet. I gennemsnit er ufaglærte fraværende i en tredjedel af arbejdslivet, hvilket er dobbelt så meget som personer med en kompetencegivende uddannelse. Ufaglærte, der er i beskæftigelse helt frem til 65-års alderen, kunne have haft en livsværditilvækst på knap 13 mio. kr., mens den faktiske livsværditilvækst ligger på godt 9 mio. kr. Tabet for de øvrige uddannelsesgrupper er kun halvt så stort som blandt ufaglærte.

af Privatøkonom **Mie Dalskov**

10. august 2009

Analysens hovedkonklusioner

- Ufaglærte er i gennemsnit fraværende i en tredjedel af arbejdslivet, mens fraværet for de øvrige grupper ligger på op til 15 procent.
- Ufaglærte går derfor glip af 4 mio. kr. over livet, fordi de har en dårligere tilknytning til arbejdsmarkedet end andre uddannelsesgrupper.
- Det er især førtidspension og ledighed, der holder de ufaglærte væk fra beskæftigelse. Førtidspension alene koster i gennemsnit 1,6 mio. kr. i tabt livsindkomst for de ufaglærte.
- Tabet for de øvrige uddannelsesgrupper ligger på omkring 2,0 mio. kr., hvilket er halvt så stort som blandt ufaglærte.
- Danmark har brug for en langt mere ansvarlig og fremsynet uddannelsespolitik, der kan sikre et højere uddannelsesniveau i befolkningen. Som en del heraf foreslår AE, at der indføres obligatorisk ungdomsuddannelse, så alle unge i fremtiden får en uddannelse.

Kontakt

Privatøkonom

Mie Dalskov

Tlf. 33 55 77 20

Mobil 42 42 90 18

md@ae.dk

Presseansvarlig

Janus Breck

Tlf. 33 55 77 25

Mobil 40 61 34 38

jb@ae.dk

Uddannelse er en god investering

Uddannelse er en rigtig god investering for den enkelte. Dels medfører uddannelse stigende produktivitet, og dels sikrer uddannelse en god tilknytning til arbejdsmarkedet. Begge dele er med til at sikre en højere vækst og velstand i samfundet. Uddannelse er på den måde med til at sikre øget vækst og velstand til Danmark.

Tidligere analyser har vist, at uddannelse medfører store produktivitetstigninger til samfundet. Tæller man op, hvor meget de forskellige uddannelser tjener over livet – den såkaldte livsværditilvækst – vil en erhvervsfaglært tilføje 11,8 mio. kr. og de videregående uddannelser 14-22 mio. kr. Til sammenligning er livsværditilvæksten for en ufaglært på 9,2 mio. kr.

Også for statskassen er uddannelse en rigtig god investering. Ses der på, hvor meget uddannelse bidrager med i skat, samt hvor meget uddannelsesgruppen trækker på overførsler og uddannelsesomkostninger, kan effekten på de offentlige finanser kvantificeres. En ufaglært bidrager i gennemsnit med 100.000 kr. mere i skat over livet, end han/hun modtager i overførselsindkomst (inkl. folkepension, da der regnes frem til 80-årsalderen). Dette skal imidlertid ses i forhold til, at en erhvervsuddannet bidrager med 2,5 mio. kr. over livet, mens en person med en lang videregående uddannelse lægger 9,0 mio. kr. Overordnet betyder dette, at jo højere uddannelse, jo højere er bidraget til de offentlige finanser. Sammenlignes ufaglærte og personer med uddannelse, vil hver uddannet dansker frem for en ufaglært i gennemsnit bidrage med 2-6 mio. kr. til de offentlige finanser over livet.

Boks 1. Sådan måles værditilvæksten over livet

Livsværditilvæksten måles som summen af den private indkomst over livet fratrukket omkostningerne til uddannelsen. Dette skal ses som et tilnærmet mål for den værditilvækst, den enkelte bidrager med til samfundet minus omkostningerne til uddannelse. Den private indkomst er sammensat af lønindkomst, virksomhedsindkomst (nettooverskud af alle virksomheder før renter), honorarer og arbejdsgiveradministrerede bidrag til pensionsordninger, idet disse er en del af aflønningen.

Livsværditilvæksten for en given uddannelse er beregnet på baggrund af indkomstoplysninger fra 2007. Livsværditilvæksten er beregnet ved – for hver uddannelsesgruppe – at summere den gennemsnitlige privatindkomst i de enkelte aldersgrupper fra 18 år til 80 år og fratække de gennemsnitlige uddannelsesomkostninger for uddannelsen.

Livsforløbene for de forskellige uddannelser er sat sammen ud fra de forventede fuldførelsesaldrer og fuldførelsestider, således at livsforløbet skifter fra *før* uddannelse til *under* uddannelse og *efter* uddannelse. I de tre stadier er anvendt forskellige gennemsnitlige indkomster alt afhængigt af, hvornår personer med den givne uddannelse typisk begynder på uddannelse og færdiggør. Den gennemsnitlige indkomst *før* uddannelsen er fundet ved hjælp af *propensity score matching* og er konstrueret som kontrolgruppe for dem, der er i gang med en uddannelse. Indkomsten *under* uddannelse er den gennemsnitlige indkomst for personer, der er under uddannelsen, mens indkomsten *efter* er beregnet blandt dem, der har gennemført den pågældende uddannelse.

Analysen bygger på en 50 procents stikprøve af IDA-befolkningen, dvs. i alt 1,9 mio. personer. 60 forskellige uddannelsesgrupper er medtaget i analysen udover de fem hovedgrupper. Personer med uoplyst uddannelsesniveau er ikke medtaget i analysen.

Der er ikke foretaget en diskontering af indkomsterne, svarende til en implicit antagelse om, at den forventede reallønsfremgang er lig med den forventede reale diskonteringsrente.

Ufaglærte mister stor del af livsværditilvækst

Livsværditilvæksten, dvs. den markedsbaserede livsindkomst, afhænger af tilknytningen til arbejdsmarkedet. Personer, der har en dårlig tilknytning til arbejdsmarkedet, eksempelvis på grund af ledighed eller førtidspension, og personer, der går tidligt på efterløn, vil alt andet lige have en lavere livsværditilvækst sammenlignet med personer, der er i beskæftigelse frem til folkepensionsalderen.

Generelt afhænger tabet af, hvilken indkomst personerne har under fraværet fra arbejdsmarkedet, men det afhænger også af, hvor meget de forskellige uddannelsesgrupper er væk fra arbejdsmarkedet.

Gennemsnitligt er 11 procent af alle ufaglærte i alderen 18-65 år på førtidspension, mens det er markant færre i de andre uddannelsesgrupper, nemlig 1-4 procent. Også når det gælder ledighed, er langt flere ufaglærte væk fra arbejdsmarkedet. 7,7 procent af de ufaglærte er ramt af ledighed, mens det kun er 3,3 procent af de faglærte. Dette er vist i tabel 1.

Det samlede fravær viser, hvor stor en del af livet fra 18 til 65-årsalderen de forskellige uddannelser i gennemsnit er væk fra fuldtidsbeskæftigelse. Mens en tredjedel af de ufaglærte er væk fra arbejdslivet, så er det kun lidt mere end hver tiende med en lang videregående uddannelse. Der er således stor forskel på, hvor mange arbejdsår der går tabt for de forskellige grupper.

Tabel 1. Gennemsnitlige andele fravær fra arbejdsmarkedet

	Ledighed	Førtids- pension	Efterløn	Sygedagpenge	Andet	Samlet fravær
	Pct.					
Ufaglærte	7,7	11,2	4,3	0,6	9,9	33,8
Faglærte	3,3	4,3	5,2	0,5	4,8	18,1
KVU	3,1	3,1	4,1	0,3	5,0	15,6
MVU	2,4	2,7	4,2	0,3	5,9	15,5
LVU	3,0	1,5	2,0	0,2	4,6	11,3

Anm.: Tabellen viser den gennemsnitlige andel af de 18-65-årige, der er berørt af forskellige typer af fravær fra arbejdsmarkedet.

Anm.: Dekomponeringen er lavet ud fra arbejdsmarkedstilknytning i RAS-statistikken.

Kilde: AE på baggrund af IDA-registeret, Danmarks Statistik, 2007.

Ufaglærte, der er i fuld beskæftigelse helt frem til, de er 65 år, kunne have haft en livsværditilvækst på knap 13 mio. kr., mens den faktiske livsværditilvækst ligger på godt 9 mio. kr. Med andre ord går de ufaglærte i gennemsnit glip af 4 mio. kr. over livet grundet førtidspension, ledighed, sygdom, efterløn og andre faktorer, der holder de ufaglærte væk fra beskæftigelse. Dette ses i tabel 2, der viser hvad livsværditilvæksten havde været for uddannelserne, hvis man ser på en person, der har været i beskæftigelse frem til 65-årsalderen. Faglærte kunne have haft en livsværditilvækst på knap 14 mio. kr., men har i gennemsnit en livsværditilvækst på 11,5 mio.kr og derved et tab på 2,3 mio. kr. For de videregående uddannelser ligger tabet på omkring 2 mio. kr.

Tabel 2. Potentiel livsværditilvækst

	Potentiel (fuldtidsbeskæftiget)	Faktisk (gennemsnit)	Mistet livsværditilvækst	
		Mio. kr.		Pct.
Ufaglærte	12,8	8,7	-4,1	32,1
Faglærte	13,9	11,5	-2,3	16,8
KVU	15,3	13,1	-2,2	14,1
MVU	15,2	13,1	-2,1	14,0
LVU	22,5	20,4	-2,2	9,7

Anm.: Der ses på livsværditilvæksten for 18-65-årige (uddannelsesomkostninger er ikke fratrukket). For de uddannede ses kun på livsindkomsten fra den typiske fuldførelsesalder og frem.

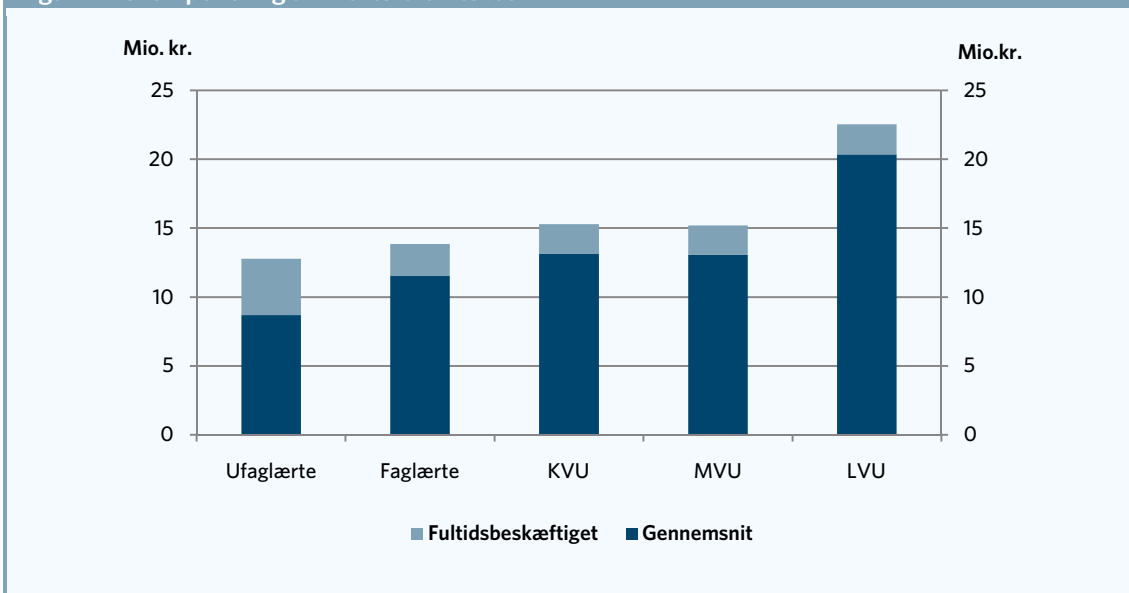
Anm.: For de lange videregående uddannelser er beregningen foretaget som et vægtet gennemsnit af de enkelte uddannelser.

Kilde: AE på baggrund af IDA-registeret, Danmarks Statistik, 2007.

Relativt set lider de ufaglærte det største tab, idet de går glip af 32 procent af den potentielle livsindkomst, mens de faglærte mister 17 procent. De korte og mellemlange uddannelser går glip af 14 procent af livsværditilvæksten, mens de lange videregående uddannelser mister knap 10 procent. Figur 1 illustrerer dekomponering af livsværditilvæksten.

En bemærkelsesværdig pointe er, at de lange videregående uddannelser har et forholdsvis stort tab på trods af et lavt fravær. Dette skyldes, at den livsværditilvækst, som de uddannede går glip af, er forholdsvis høj. Tabet er både en effekt af hvor mange i uddannelsesgruppen, der er fraværende fra arbejdsmarkedet, og hvor stor en markedsindkomst man går glip af.

Figur 1. Dekomponering af livsværditilvækst

Anm.: Der ses på livsværditilvæksten for 18-65-årige. For de uddannede ses kun på livsindkomsten fra den typiske fuldførelsesalder og frem. For de lange videregående uddannelser er beregningen foretaget som et vægtet gennemsnit af de enkelte uddannelser.

Kilde: AE på baggrund af IDA-registeret, Danmarks Statistik, 2007.

Førtidspension koster dyrt i tabte arbejdsår

Tabel 3 viser den fulde dekomponering af tabet af livsindkomst. For de ufaglærte er førtidspension den primære årsag til tabet på 4 mio. kr., idet hele 1,6 mio. kr. kan tilskrives førtidspension. Det svarer til 40 procent af det samlede tab.

Ledighed koster ligeledes de ufaglærte dyrt. I gennemsnit mister en ufaglært næsten 1 mio. kr. over livet pga. ledighed. For de uddannede er tabet ved ledighed noget mindre på omkring 400.000 kr., og tabet ved førtidspension er i størrelsesordenen en fjerdedel af, hvad de ufaglærtes er.

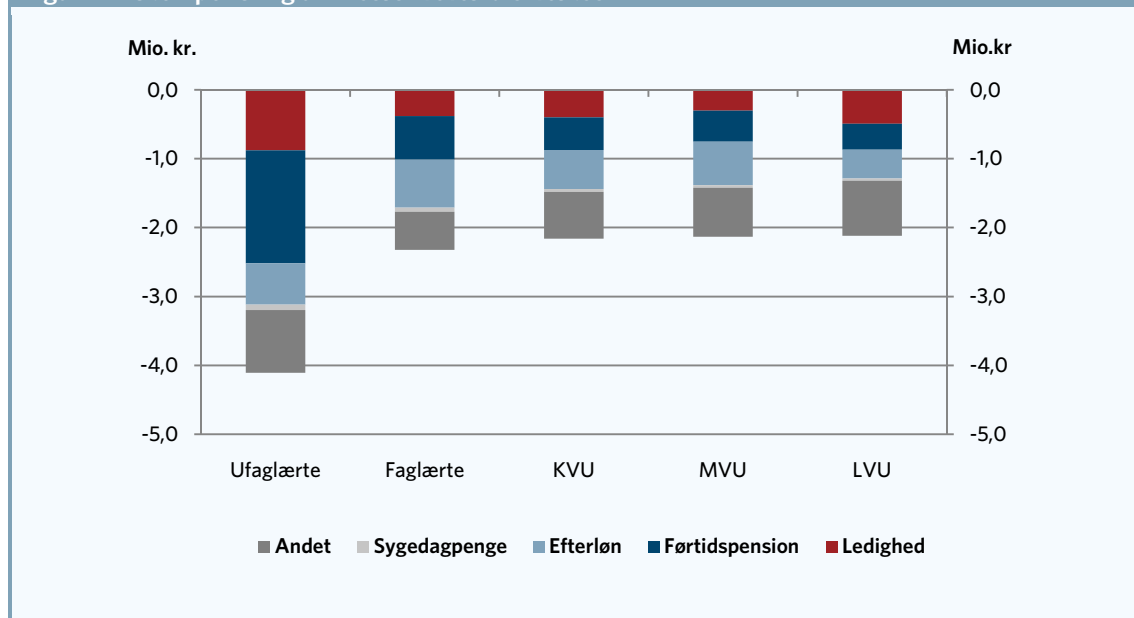
Tabel 3. Dekomponering af mistet livsværditilvækst

	Samlet tab	Ledighed	Førtidspension	Efterløn	Sygedagpenge	Andet
	Mio.kr.					
Ufaglærte	-4,1	-0,9	-1,6	-0,6	-0,1	-0,9
Faglærte	-2,3	-0,4	-0,6	-0,7	-0,1	-0,6
KVU	-2,2	-0,4	-0,5	-0,6	-0,0	-0,7
MVU	-2,1	-0,3	-0,4	-0,6	-0,0	-0,7
LVU	-2,2	-0,5	-0,4	-0,4	-0,0	-0,8

Kilde: AE på baggrund af IDA-registeret, Danmarks Statistik, 2007.

Figur 2 opdeler tabet af livsværditilvækst i forhold til fuldtidsbeskæftigelse, ledighed, førtidspension, efterløn, sygedagpenge og andre aktiviteter uden for arbejdsmarkedet. Endnu engang er det tydeligt, at de ufaglærte skiller sig ud, da denne gruppe lider de største tab.

Figur 2. Dekomponering af mistet livsværditilvækst

Anm.: Der ses på livsværditilvæksten for 18-65-årige. For de uddannede ses kun på livsindkomsten fra den typiske fuldførelsesalder og frem. For de lange videregående uddannelser er beregningen foretaget som et vægtet gennemsnit af de enkelte uddannelser. "Andet" omfatter folkepension, revalidering, orlov og andet uden for arbejdsstyrken.

Kilde: AE på baggrund af IDA-registeret, Danmarks Statistik, 2007

Altafgørende af ufaglærte får en uddannelse

Analysen viser med al tydelighed, at uddannelse betaler sig. Uddannelse er en sikker vej til velstand for både den enkelte og samfundet og dermed også til at mindske uligheden og den sociale arv.

Undersøgelsen dokumenterer, at ufaglærte mister millioner over livet i forhold til de andre grupper, fordi ufaglærte har en markant dårligere tilknytning til arbejdsmarkedet. Selvom der er variation i tabet af livsindkomst for alle grupperne, er det især skellet mellem ufaglærte og faglærte, der er værd at lægge mærke til. Ufaglærte er uden tvivl den gruppe, der går glip af den største del af deres livsindkomst.

Derfor er det vigtig, at ufaglærte får en uddannelse. Det er især vigtigt, at de nye generationer får en uddannelse, da flere prognoser for fremtidens arbejdsmarked tyder på, at efterspørgslen efter ufaglært arbejdskraft falder markant.

Hvis det skal sikres, at alle får en uddannelse, er der behov for nye tiltag og metoder. Regeringen er i øjeblikket langt fra sin målsætning om at højne uddannelsesniveaet og sikre, at 95 procent af en ungdomsårgang får en ungdomsuddannelse i 2015. De nyeste tal viser, at hver tyvende i en ungdomsårgang ikke får en uddannelse udover folkeskolens afgangsprøve.

Derfor foreslår AE, at ungdomsuddannelser obligatoriske, således at alle unge får mulighed for at gennemføre en ungdomsuddannelse, dvs. enten en erhvervsfaglig uddannelse eller en gymnasial uddannelse til alle unge. Dette vil kræve, at der kommer tilbud til de skoletrætte elever med mere praktisk indhold, og at der samtidig skaffes flere praktikpladser. Gang på gang må unge på landets erhvervsskoler opgive deres uddannelse, fordi de ikke kan få en praktikplads, når grundforløbet er slut.

Udover problematikken med ungdomsuddannelserne, er det et dilemma, at der ikke uddannelsespladser nok på de videregående uddannelser. Tidligere analyser fra AE har dokumenteret, at videregående uddannelser giver et højt afkast – både til samfundet og til den enkelte – og samtidig er der allerede nu mangel på arbejdskraft inden for en række kerneområder (læger, sygeplejersker, lærere osv.).

Det er veldokumenteret, at samfundet i fremtiden får brug for endnu mere højtuddannet arbejdskraft. På trods heraf er udbuddet af uddannelsespladser ikke tilstrækkeligt. Danmark har derfor brug for en langt mere ansvarlig og fremsynet uddannelsespolitik, der kan sikre et højere uddannelsesniveau i befolkningen. Uddannelse er – som analysen dokumenterer – en sikker vej til øget vækst og velstand. Både for den enkelte og for samfundet.